

*Mainport***Filmmuseum en Filmtheater Amsterdam***Amsterdam, 8 november 1999*

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6240709

*Ontwikkeld in afstemming met de Werkgroep Film, waarin op persoonlijke titel
participeerden Hoos Blotkamp, Hugo Bongers en Raymond Walravens,
en door het Bestuur en de Directie van het Filmmuseum,
op initiatief van de Dienst Welzijn Amsterdam, afdeling Kunst en Cultuur*

Inhoud

Voorwoord 4

1 *Filmmuseum en Filmtheater*

1.1 Inleiding 6

1.1.1 Context Amsterdam

1.1.2 Filmmuseum en Filmtheater; de culturele as Museumplein - Leidseplein

1.2 Locaties 8

1.2.1 De locatie Van Baerlestraat; het Museum van de 21^e Eeuw

1.2.2 De locatie Marnixstraat; het Nationaal Filmtheater

1.3 Consequenties voor de filmsituatie in Amsterdam 10

1.3.1 Algemeen

1.3.2 Filmtheater Rialto

1.3.3 Filmfestivals

1.3.4 Filmeducatie

1.4 Een financieel-organisatorische randvoorwaarde 11

2 *Het Filmmuseum in Amsterdam 'Een monument voor de cinematografie'*

2.1 Inleiding 13

2.2 Activiteiten 14

2.2.1 Filmprogrammering

De cinematheekprogrammering

De themaprogrammering

Het vertonen van grote klassiekers

Het uitbrengen van eigentijdse cinema

Kinderfilms

Persvoorstellingen

2.2.2 Informatiecentrum

2.2.3 De platformfunctie

2.3 Identiteit en locatie 17

2.3.1 De korte termijn

2.3.2 Het toekomstperspectief

2.3.3 Zenderkleuring

2.4 Financiën 19

Geraadpleegde literatuur 20

Bijlagen 21

- Brief van de Wethouder Cultuur aan de Amsterdamse Kunstraad dd. 23-12-98
- Advies van de Amsterdamse Kunstraad dd. 16-09-99;
Ondersteuning van filmkunst in Amsterdam

Voorwoord

De voorliggende brochure bestaat uit twee hoofdstukken en twee bijlagen.

Het eerste hoofdstuk 'Filmmuseum en Filmtheater' schetst twee locaties als de belangrijke toekomstige pijlers van de infrastructuur, namelijk het Nationaal Filmtheater aan de Marnixstraat en het Museum van de 21^e Eeuw aan de Van Baerlestraat. Zij markeren de culturele as Leidseplein, met zijn rijke podiumcultuur, en Museumplein, met zijn overzicht van de kunsten vanaf de Middeleeuwen tot en met de beeldcultuur van de 21^e eeuw.

Het Nationaal Filmtheater is in deze visie een nationaal podium voor de kwaliteitsfilm voor een breed publiek en tevens de thuishaven voor het Internationale Documentaire Festival Amsterdam en Cinekid. Dit hoofdstuk is mede op basis van door de Werkgroep Film aangedragen noties, en in afstemming met deskundigen in het veld, tot stand gekomen. In deze werkgroep hadden op persoonlijke titel zitting: Hugo Bongers, Hoos Blotkamp en Raymond Walravens.

In het tweede hoofdstuk 'Het Filmmuseum in Amsterdam, een monument voor de cinematografie' worden de publieksfuncties van het Filmmuseum in Amsterdam nader geprofileerd. Dit hoofdstuk is opgesteld door bestuur en directie van het Filmmuseum.

1 *Filmmuseum en Filmtheater*

1.1 Inleiding

Zowel Rotterdam als Amsterdam hebben zich uitgesproken over de vestiging van culturele instellingen voor fotografie, film en nieuwe media op één locatie. Deze uitspraken scheppen voor beide steden de noodzaak om tot een inhoudelijke formule te komen die recht doet aan de eigenheid van de voorzieningen van deze steden. Hierbij geldt de gegeven situatie uiteraard als uitgangspunt. De bestaande culturele infrastructuur ter plaatse dient verder te worden ontwikkeld langs de lijnen van het krachtenveld dat door een unieke grootstedelijke cultuur wordt aangereikt.

Wat Amsterdam betreft, gaat het om het creëren van samenwerkingsverbanden tussen de zogenoemde kern-instellingen onderling en de aanverwante instellingen, zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van het fijnmazige netwerk in de stad en daarbuiten. Dat netwerk is reeds aanwezig en het functioneert, maar op een aantal punten behoeft het versterking, activering en een voor het publiek en 'het veld' meer herkenbare positionering en vormgeving.

Amsterdam heeft in het rapport *Mainport voor de beeldcultuur* dd. 15-3-99 voor een culturele toplocatie bij het Museumplein reeds een inhoudelijke en ruimtelijke combinatie van de disciplines fotografie, film en nieuwe media geschetst. Dezer dagen verschijnen notities waarin de onderdelen fotografie en nieuwe media verder worden uitgewerkt. De nu voorliggende notitie, bespreekt het onderdeel film nader. De notitie beoogt in verband met het Mainport-plan en het Rotterdamse plan *Las Palmas* de mogelijke contouren te schetsen van de te versterken en nieuwe cinematografische functies in de stad. Door deze specifieke optiek komt de notitie niet in de plaats van bijvoorbeeld het recente advies van de Amsterdamse Kunstraad over de ondersteuning van de filmkunst in Amsterdam, maar is er sprake van een aanvulling.

1.1.1 Context Amsterdam

6

Bezieet men de Amsterdamse culturele biotoop dan valt op, dat hierin de artistieke en museale invalshoek de boventoon voert. Een kern van de biotoop wordt gevormd door de (inter)nationaal vooraanstaande musea rond het Museumplein, waar de bezoeker een wandeling kan maken door de kunsten en de geschiedenis van middeleeuwen tot heden, met duidelijke accenten op de 19e en 20e eeuw. Een andere kern is het op loopafstand gelegen Leidseplein, met zijn bruisende uitgaansleven en podia voor theater, film, muziek, nieuwe media en maatschappelijk debat.

Mede gezien het huidige en het potentiële publieksbereik ligt het in de rede om voor de locatie Van Baerlestraat deze lijn door te trekken en daar de maatschappelijke implicaties van de beeldcultuur te presenteren binnen de context van de kunstuitingen en museale presentaties.

In het Las Palmas-plan is sprake van een samenwerkingsverband tussen twee museale instellingen (het Filmmuseum en het Nederlands Fotomuseum in oprichting) en een signalerende en producerende instelling op het gebied van nieuwe media (V2). In de meerwaarde van deze samenwerking die het Las Palmas-plan in beeld brengt worden fotografie, film en nieuwe media bijeen gebracht op titel van hun massa-mediale karakter en hun maatschappelijke impact.

Het spreekt vanzelf dat tussen de voornoemde aspecten van fotografie, film en nieuwe media geen scherpe grenzen te trekken vallen, maar wel kunnen de geformuleerde accentverschillen tussen *Mainport* en *Las Palmas* een goede basis vormen voor zowel gewenst onderscheid als voor landelijke samenwerking op deze terreinen.

1.1.2 Filmmuseum en Filmtheater; de culturele as Museumplein – Leidseplein

De situatie op het gebied van de film in Amsterdam is in het voornoemde advies van de Kunstraad beschreven. Eén van de hoofdpunten van het advies is de vaststelling dat de voorziene toename van het aantal doeken in de hoofdstad niet aan de kwaliteitsfilm ten goede zal komen, aangezien deze zich voornamelijk in het commerciële circuit voltrekt. De bestaande vertoningsplekken voor de kwaliteitsfilm liggen verspreid en kunnen zich veelal alleen staande houden door steeds verder naar een commercieel aanbod op te schuiven of door telkens moeizaam incidentele financiering te zoeken, waarbij onzeker blijft of het kwaliteitsniveau morgen nog kan worden gehandhaafd. Binnen dit landschap neemt het Filmmuseum, thans in Amsterdam in het Vondelparkpaviljoen gevestigd, een specifieke plaats in met een aanbod van museale voorstellingen die op de filmhistorie en de historie van de filmcultuur zijn geënt, zowel klassiekers als eigentijdse, veelal buitenlandse films.

Naast voornoemde toename van het aantal doeken in het commerciële circuit doen zich enkele andere gegevens voor, die bij de gedachtenvorming over de infrastructuur op filmgebied in Amsterdam een belangrijke rol spelen. Er worden namelijk al enige tijd plannen ontwikkeld om bij het Leidseplein, locatie Marnixstraat, een Nationaal Filmtheater met een culturele opdracht te realiseren. Binnenkort vindt gemeentelijke besluitvorming over een studie naar de haalbaarheid van dit filmtheater plaats.

Met dit filmtheater en het gebouw Van Baerlestraat ontvouwt zich tussen Leidseplein en Museumplein een culturele as:

Aan het ene einde van de as het Nationaal Filmtheater waar, in een omgeving die wordt gevormd door de Stadsschouwburg (annex een toekomstige nieuwe vlakke vloervoorziening), De Melkweg, De Balie, Paradiso en het uitgaansleven, (actuele) kwaliteitsfilms voor een wat breder publiek te zien zullen zijn. Aan het andere einde van de as het gebouw Van Baerlestraat, waar in een omgeving die wordt gevormd door het Rijksmuseum, het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum, de activiteiten van het Filmmuseum een optimale plek zullen vinden. Van hieruit kan een relatie worden gelegd met bijvoorbeeld de fotocollecties van het Stedelijk Museum en het Rijksmuseum.

Het Nationaal Filmtheater past uitstekend in de podium- en uitgaanscultuur rond het Leidseplein. Enkele van de podia besteden in hun programmering reeds aandacht aan film en nieuwe media. In het Nationaal Filmtheater zullen, gebruikmakend van de nieuwe media, de vertoning van de kwaliteitsfilms en de toegang tot de filmwereld en de filmkennis centraal staan.

In het gebouw Van Baerlestraat zal de nadruk liggen op de museale cultuur waarin fotografie, film, beeldende kunst en beeldcultuur een dialoog met de nieuwe media en elkaar aangaan. Door bij de invulling van het pand Van Baerlestraat te kiezen voor de kunst-invalshoek, wordt inhoudelijk en ruimtelijk een voor het publiek herkenbare en voor de instellingen goed werkbare verbinding gelegd met de bestaande musea aan het Museumplein. Sterker nog, de samenwerking tussen de bestaande musea en de instellingen in het gebouw Van Baerlestraat dringt zich als het ware op.

Aan het Museumplein ontstaat aldus een voor het publiek en voor de instellingen uitdagend parcours langs de kunst en de toegepaste kunst vanaf de Middeleeuwen tot en met de beeldcultuur van de 21e eeuw, waarin de nieuwe media een steeds grotere rol zullen spelen. Deze gedachte is ook aanwezig in het dezer dagen uit te brengen rapport van de Werkgroep Fotografie. Hierin vormen de reeds in Amsterdam aanwezige fotocollecties, in het bijzonder die van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum, de basis van het Fotografie Museum Amsterdam.

De culturele as Museumplein – Leidseplein

1.2 Locaties

1.2.1 De locatie Van Baerlestraat; het Museum van de 21e Eeuw

Zodra het pand aan de Van Baerlestraat beschikbaar komt, kunnen daarin diverse publieksfuncties op het terrein van fotografie, film en nieuwe media worden gebundeld.

Deze paragraaf gaat kort in op enkele ruimtelijke aspecten van deze bundeling.

In de toelichting op het Mainportplan van mei 1999 is een visie opgenomen van de architect Mels Crouwel op de mogelijkheden van het pand Van Baerlestraat. De architect gaat er van uit, dat het gebouw zoveel mogelijk tot de oorspronkelijke staat wordt teruggebracht waarbij aangebouwde delen, tussenwanden en verlaagde plafonds worden verwijderd. Nieuwbouw op de binnenplaats biedt in zijn ogen mogelijkheden voor grote publiekspresentaties van bijvoorbeeld fotografie en film.

- Het Filmmuseum moet voor zijn programmering in het gebouw Van Baerlestraat kunnen beschikken over tenminste twee zalen van tenminste 100 stoelen met een scherm van 8 meter breed.
- Ook de bibliotheekvoorziening van het Filmmuseum kan in het pand Van Baerlestraat worden ondergebracht, in de onmiddellijke nabijheid van de bibliotheek van het Stedelijk Museum. Beide bibliotheken trekken vooral veel, deels dezelfde, studenten.
- Het Filmmuseum kan van tijd tot tijd gebruikmaken van de tentoonstellingsvloeren voor het inrichten van tentoonstellingen.
- Voor de presentatie van beeldende kunst waarin fotografie, film en nieuwe media als middelen zijn ingezet biedt het pand eveneens interessante mogelijkheden voor het tonen van kunstvormen die het grensgebied van de beeldende kunst overschrijden richting nieuwe media en omgekeerd.
- Montevideo/Time Based Arts past met zijn collectie- en presentatiebeleid geheel in het concept van het pand Van Baerlestraat dat hier is geschetst. De videokunst, een onlosmakelijk onderdeel van de moderne beeldende kunst, kan worden gezien als de voorloper van het huidige omvangrijke gebruik van andere nieuwe media binnen deze context. Te onderzoeken is, welke rol Montevideo/Time Based Arts met zijn collecties en presentaties in het Mainport-concept van het pand Van Baerlestraat kan spelen.
- Het gebouw is zeer geschikt voor wisselende museale presentaties van de nieuwe media. Daarnaast leent het pand zich ook uitstekend voor een hiermee te combineren arts lab-functie van de Maatschappij voor Oude en Nieuwe Media.

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat het pand Van Baerlestraat het karakter krijgt van een soort bedrijfsverzamelgebouw. Naast de herkenbaarheid van de afzonderlijke instellingen voor het publiek, moet het gebouw ook een eenheid op het gebied van beeldcultuur uitstralen en worden ervaren als het Museum van de 21^e Eeuw.

2.2 De locatie Marnixstraat; Het Nationaal Filmtheater

In de beleidsstukken van het initiatief Nationaal Filmtheater is uitgewerkt hoe dit nationale podium voor de vertoning van Nederlandse, Europese en niet-westerse kwaliteitsfilm en voor de presentatie van hoogwaardige omroep-producties er uit zal komen te zien. Onder verwijzing hiernaar kan nu het volgende beeld worden geschetst.

- Het pand aan de Marnixstraat schittert straks als de plek bij uitstek voor de landelijke uitbreng van de kwaliteitsfilm. De uitbreng van films in Amsterdam is immers veelal bepalend voor de belangstelling elders in den lande en in die zin vervult het Nationaal Filmtheater straks dan ook een uiterst belangrijke, nationale rol in de verbetering van het filmklimaat in ons land.

- De laatste jaren wordt door de overheid terecht veel aandacht besteed aan het verbeteren van het productieklimaat voor de Nederlandse film. Het Nationaal Filmtheater biedt de mogelijkheid om ook het vertoningsklimaat voor de Nederlandse film, dat op dit moment nogal guur is, te verbeteren door de vertoning van deze films in te bedden in een breed kwaliteitsaanbod.
- Het Nationaal Filmtheater is daarnaast ook het 'filmfestivalpaleis' van Amsterdam, het middelpunt van belangrijke festivals zoals het IDFA en Cinekid. Buiten de festivalperioden zal het Nationaal Filmtheater in overleg met de festivals ook door het jaar heen graag de nodige aandacht aan de door de festivals geprofileerde genres willen schenken.
- Het Nationaal Filmtheater wordt het uitbrengtheater van het Filmmuseum. Grote klassiekers en eigentijdse films, die passen binnen de doelstelling, profiel en de economische kaders van het Nationaal Filmtheater kunnen aldaar in première gaan.
- Aan nieuwe media zal het Nationaal Filmtheater aandacht besteden met een ruimte, waarin het publiek on line toegang kan krijgen tot relevante websites en digitale documentatie-/ informatiebestanden, waaronder die van het Filmmuseum. Ook Cinekids & Bits en het Documentatiecentrum van het IDFA (videoboots inclus) kunnen hier een permanente plaats krijgen.

1.3 Consequenties voor de filmsituatie in Amsterdam

1.3.1 Algemeen

De hiervoor beschreven positionering van het Filmmuseum en van het Nationaal Filmtheater heeft geen grote praktische gevolgen voor het overige aanbod van de kwaliteitsfilm in Amsterdam. Wel worden aan beide een normstellende functie toegedacht en is van beide een spin-off te verwachten voor de filmcultuur in Amsterdam en daarbuiten.

Aan de diversiteit en pluriformiteit van het filmaanbod in Amsterdam moet vooral geen afbreuk worden gedaan. De andere vertoners van kwaliteitsfilms zullen in hun eigen lijn blijven programmeren. Voor kwaliteitsverbetering van deze programmering dient het advies van de Amsterdamse Kunstraad te worden overgenomen. Terecht geeft de Amsterdamse Kunstraad prioriteit aan de regelmatige programmering van kwaliteitsfilm en aan een reguliere publieksopbouw boven het steunen van incidenten. Met versplintering van aandacht en budgetten wordt geen structurele winst geboekt.

1.3.2 Filmtheater Rialto

Over de programmering van het aan de Ceintuurbaan gevestigde Filmtheater Rialto na de opening van het Nationaal Filmtheater aan de Marnixstraat kan het volgende worden opgemerkt.

Rialto zal zijn programmering in principe op de huidige voet voortzetten. Wel zal het een aantal filmpremières niet meer, zoals in het verleden, exclusief kunnen vertonen. De tendens van de afgelopen periode is immers, dat de betere kwaliteitsfilms op meer dan een plek worden uitgebracht. Naast het reguliere aanbod zal Rialto zich meer nog dan in het verleden richten op zijn directe omgeving en zich door 'live-elementen' en activiteiten voor specifieke doelgroepen verder kunnen profileren.

Het is ook van vitaal belang dat Rialto als initiatiefnemer van het Nationaal Filmtheater tot aan het moment van realisering ervan in staat wordt gesteld om de verschillende soorten programmering daarvoor te (blijven) uittesten.

10

1.3.3 Filmfestivals

Filmfestivals ontleen hun kracht en succes aan hun grote hevigheid en korte duur, aan hun 'hype-karakter'. Festivals moeten dus vooral als festivals herkenbaar blijven. Door ook op de toer van de reguliere programmering te gaan, ontstaat het risico dat een festival zijn eigen functie ondergraaft. Wanneer festivals het om begrijpelijke redenen wenselijk achten om hun genre ook buiten de festivalperiode op gezette tijden onder de aandacht van het publiek te brengen is daarvoor een strategische alliantie met het Nationaal Filmtheater wellicht een goede oplossing.

1.3.4 Filmeducatie

Educatieve activiteiten horen thuis bij alle vertoners! Deze functie moet niet exclusief aan één instelling worden toegewezen. Uitwerking van een educatieve functie dient een belangrijke subsidievoorwaarde te zijn die aan alle vertoners wordt gesteld. Per locatie dient deze functie meer specifiek te worden uitgewerkt.

1.4 Een financieel-organisatorische randvoorwaarde

Omdat de film zo'n grote commerciële component kent, wordt vaak de gedachte gekoesterd dat filmvertoning zichzelf moet kunnen bedruipen. Echter, ook voor film geldt, dat een deel van wat voor het publiek beschikbaar moet zijn, permanente ondersteuning behoeft. In dit opzicht verschilt film niet van de andere terreinen binnen de kunst en cultuur.

Ondersteuning gericht op de permanente verbetering van de kwaliteit van de filmvertoning dient dan ook structureel van aard te zijn en als zodanig te worden gehonoreerd binnen het volgende kunstenplan en niet bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst te worden ondergebracht.

2 Het Filmmuseum in Amsterdam

'Een monument voor de cinematografie'

2.1 Inleiding

Het Filmmuseum heeft de ambitie in Amsterdam een monumentale plek voor de cinematografie te zijn en te blijven. Het opereert met als invalshoek de filmcultuur en het cinematografisch belang van de films. Dit 'cinematografisch belang' is het equivalent van wat men in andere cultuursectoren 'cultureel en/of artistiek belang' zou noemen. Het Filmmuseum streeft ernaar het publiek bekend te maken met de filmgeschiedenis en de filmcultuur en mogelijke reflecties daarop. Het beoogt hiermee een goed filmklimaat in Amsterdam en in Nederland te bevorderen.

Het Filmmuseum heeft in Amsterdam een regulier publiek opgebouwd, zowel voor de zaalprogrammering als voor de bibliotheek. Daarnaast is Amsterdam de 'uitbrengstad' bij uitstek en zijn persvoorstellingen hier het meest effectief. Ook bevindt zich in Amsterdam een aantal instellingen op filmgebied, waarmee het Filmmuseum relaties onderhoudt, zoals het Nederlands Fonds voor de Film, het Maurits Binger Film Instituut, het Internationale Documentaire Festival Amsterdam (IDFA), het filmtheater Rialto (uitbreng), de Filmacademie en beide Universiteiten. De combinatie van de Rotterdam-optie en de Amsterdam-optie biedt het Filmmuseum de kans om zijn vleugels letterlijk en figuurlijk uit te slaan, zijn eigen werkterrein verder te verdiepen en te verbreden en zich, samen met verwante instellingen, te richten op en aan te passen aan de snelle ontwikkelingen op het vakgebied.

De gemeente Amsterdam heeft een toekomstbeeld geschetst, waarin op termijn het museumkwartier wordt verrijkt met een ontmoetingspodium voor fotografie, film en mediakunst, gevestigd in de Van Baerlestraat. In dit plan zijn ook de publieksfuncties van het Filmmuseum op deze locatie gedacht. Het Filmmuseum kan zich daarin in principe vinden, temeer daar het om een locatie gaat die door de nabijheid van veel andere musea kan rekenen op veel publiek.

Het Nationaal Filmtheater aan de Marnixstraat zou in deze toekomstige situatie in plaats van het Rialto theater het uitbrengtheater worden van de Filmmuseum distributiefilms.

Voor het toekomstig functioneren van het Filmmuseum in Amsterdam is van vitaal belang dat de continuïteit in de activiteiten niet wordt onderbroken. Om deze reden zal het Filmmuseum vooralsnog gevestigd moeten blijven in de gebouwen in het Vondelpark.

2.2 De activiteiten

Het Filmmuseum zal in Amsterdam zijn huidige publieksactiviteiten volwaardig blijven uitoefenen en versterken, te weten:

- Filmprogrammering
- Informatiecentrum
- Platformfunctie

2.2.1 Filmprogrammering

De filmprogrammering van de zalen in het Vondelparkpaviljoen omvat de volgende elementen:

De cinematheekprogrammering

De dagelijkse cinematheekvoorstellingen (iedere dag een andere film) vormen als het ware een filmbibliotheek, waarin de toeschouwer kennis kan maken met het rijke scala van genres, regisseurs, stromingen en curiosa die gezamenlijk de geschiedenis van de film documenteren. De keuze van de titels blijft bepaald worden in overleg met de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit en de Filmacademie omdat deze films een belangrijk onderdeel vormen van het studieprogramma bij deze onderwijsinstellingen. Van dit programmaonderdeel worden daarom speciaal voor studenten extra vertoningen georganiseerd.

De themaprogrammering

In de thematische voorstellingen wordt ernaar gestreefd de filmgeschiedenis te herschrijven, te heroverwegen of te actualiseren. Stromingen, regisseurs, vergeten schatten en miskend materiaal worden, al dan niet met gebruikmaking van theatrale of muzikale middelen, op een zodanige wijze gepresenteerd dat een hedendaags publiek opnieuw enthousiast raakt. Deze aanpak schept eveneens ruimte voor gastprogrammeurs of zoekt aansluiting bij activiteiten die elders in de stad plaatsvinden zoals b.v. het Holland Festival of het International Documentary Festival Amsterdam.

Het vertonen van grote klassiekers

Het Filmmuseum heeft een reputatie opgebouwd met het uitbrengen en vertonen van filmklassiekers. Indien gepresenteerd in fonkelnieuwe kopieën en vertoond onder optimale condities blijken deze films niet alleen grote aantrekkingskracht te hebben op mensen in de leeftijdscategorie tussen 20 en 40 jaar, maar ook op ouderen, een publieksgroep die de laatste jaren om diverse redenen de bioscoop helaas de rug heeft toegekeerd. De uitbreng van nieuwe titels in dit segment kan op termijn plaatsvinden in het Nationaal Filmtheater, terwijl in de weekprogrammering in het Vondelparkpaviljoen permanent grote klassiekers worden gepresenteerd om de doorstroom van het hedendaagse publiek naar de traditie van deze kunstvorm te bevorderen en tegelijkertijd de geschiedenis van de film levend te houden.

Het uitbrengen van eigentijdse cinema

Het Filmmuseum stelt zich ten doel nieuwe ontwikkelingen op filmgebied nauwlettend te volgen en te presenteren. De wereld wordt afgezocht naar plaatsen waar zich veranderingen en nieuwe ontwikkelingen voltrekken. Wat de aankoop en uitbreng van eigentijdse cinema betreft wordt per traditie samengewerkt met het Film Festival Rotterdam. Het gaat daarbij om films die doorgaans voor commerciële distributeurs en vertoners oninteressant blijken, maar op de doeken van het Filmmuseum uitstekend op hun plaats zijn. Door het vertonen van films die op een originele wijze een verhaal vertellen, met vorm experimenteren of erop uit zijn een stoutmoedige beschrijving van de wereld te geven, plaatst het Filmmuseum zich op dit terrein in de door hem gewenste voorhoede positie. Vertoning van deze films moet een constante inspiratiebron vormen, niet alleen voor mensen uit het vak en cinefielen, maar ook voor een breed in cultuur geïnteresseerd publiek. De voorhoedefunctie die het Film Festival Rotterdam 10 dagen per jaar inneemt dient op de doeken in het Vondelpark het hele jaar voelbaar te zijn. Films uit het distributiepakket van het Filmmuseum die zich richten op een breder uitgaanspubliek worden uitgebracht in Rialto of op termijn in het Nationaal Filmtheater. De weerbarstige titels, en de films die een decennium te vroeg gemaakt blijken te zijn, horen thuis op de doeken van het Vondelparkpaviljoen.

Kinderfilms

Het Filmmuseum richt zich vooral op het presenteren van producties waarin authentieke oude filmbeelden begeleid door live muziek en/of voorzien van een theatrale omlijsting tot een spannend avontuur voor kinderen zijn omgesmeed. Het uitbrengen en vertonen van de recente 'betere' kinderfilm zal te zinjertijd in het Nationaal Filmtheater kunnen plaatsvinden.

15

Persvoorstellingen

Met het oog op het feit dat de schrijvende filmpers van alle toonaangevende Nederlandse dagbladen en magazines zich in Amsterdam bevindt zullen alle persvoorstellingen van het Filmmuseum, zowel van de nieuwe releases als van de eigen zaalproducties, in Amsterdam plaatsvinden.

2.2.2 Informatiecentrum

Zowel bibliotheek als de mediatheek blijven vooralsnog ook gevestigd op de huidige locatie in het schoolgebouw aan de Vondelstraat. De bibliotheek zal beschikken over een uitgebreide basiscollectie courante en veel gevraagde literatuur en tijdschriften. Meer specialistische items die slechts weinig worden geraadpleegd zullen op aanvraag na een dag beschikbaar zijn. Vanzelfsprekend zal ook de gedigitaliseerde informatie, zoals de documentatie en de catalogi van de collecties, online worden aangeboden. Daarnaast zal de informatiefunctie gaandeweg worden versterkt door uitbreiding van de videocollectie en het aantal cabines en publieksterminals, waarop behalve de gedigitaliseerde informatie ook cd-rom's en film-internetsites geraadpleegd kunnen worden. Op deze wijze kunnen zowel professionals en studenten als een algemeen in film geïnteresseerd publiek in Amsterdam adequaat bediend blijven worden.

2.2.3 De platformfunctie

Het doel van de platformfunctie is de discussie over aspecten van en ontwikkelingen binnen het medium film ruimte te bieden en aan te wakkeren, en op deze wijze mensen die met het metier bezig zijn aan het

Filmmuseum te binden. Een gunstige omstandigheid hierbij is dat de meeste professionals en bedrijven gericht op de filmindustrie gevestigd zijn in de directe omgeving van Amsterdam, en wel in de driehoek Amsterdam, Hilversum, Almere. Door middel van workshops, symposia, forumdiscussies e.d. worden regelmatig inhoudelijke en technische onderwerpen aan de orde gesteld. Hierbij kan geprofiteerd worden van het feit dat in Amsterdam regelmatig internationale deskundigen aanwezig zijn voor gastcolleges aan de Filmacademie en aan het Maurits Binger Instituut, en eveneens van het feit dat filmmakers in een aantal gevallen de release van hun film in Nederland d.m.v. hun aanwezigheid trachten te ondersteunen. In samenwerking met De Balie kunnen debatten op een breder cultureel gebied geëntameerd worden, die ook voor de filmwereld relevant zijn.

In de zaalprogrammering kan met activiteiten als hierboven genoemd rekening gehouden worden door b.v. betrokkenen een brandende kwestie te laten vertalen naar de presentatie van een aantal films.

2.3 Identiteit en locatie

2.3.1 De korte termijn

Het Filmmuseum richt zich in Amsterdam uitsluitend op de cinematografie. De uitvoering van de genoemde en daarop gerichte functies op één locatie bepaalt hier in hoge mate de identiteit en de herkenbaarheid van het Filmmuseum bij een breed publiek.

Continuïteit is een absolute voorwaarde om de in Amsterdam verworven positie en het opgebouwde publiek te behouden. Aangezien zich op korte termijn geen alternatief voordoet ligt voor de hand dat de Vondelpark locatie vooralsnog gehandhaafd blijft.

Daarbij doet zich door het eventuele vertrek van een aantal Filmmuseumonderdelen naar Las Palmas tevens de kans voor om hier een nieuwe impuls te geven aan de cinematografie als zelfstandig gegeven. De vrijgekomen ruimte biedt de mogelijkheid in dit opzicht een meerwaarde te creëren. Hierbij wordt met name gedacht aan de vestiging van het Maurits Binger Instituut in de gebouwen in het Vondelpark. Het Binger Instituut wil zichzelf en zijn activiteiten meer zichtbaar maken voor het publiek en heeft reeds aangegeven de huidige locatie van het Filmmuseum daarvoor een ideale plek te vinden.

Voor het gebruik van eventueel resterende kantoorruimte zal naar partners uit de filmwereld worden gezocht om aldus op de Filmmuseumlocaties een concentratie van instellingen op cinematografisch gebied tot stand te brengen.

2.3.2 Het toekomstperspectief

Naast het uitoefenen van de eigen functies zoals hierboven beschreven biedt de locatie aan de Van Baerlestraat op termijn de mogelijkheid om met de hier eveneens aanwezige publieksfuncties op het terrein van fotografie en mediakunst een dialoog aan te gaan. Een en ander zou naast de presentatie van film (op welke drager dan ook) geheel nieuwe gezichtspunten kunnen opleveren en kunnen leiden tot samenwerkingsprojecten met andere disciplines.

Om de eigen functies optimaal te kunnen uitvoeren zal het Filmmuseum in het gebouw aan de Van Baerlestraat moeten kunnen beschikken over de twee mooiste bioscoopzalen ter wereld om de film-programmering zoals die thans in het Vondelpark paviljoen plaatsvindt te continueren. De zalen van het Filmmuseum zouden in verband met de avondprogrammering zodanig in het gebouw moeten worden gesitueerd, eventueel met eigen in- en uitgangen aan de openbare weg, dat zij een unit vormen die niet afhankelijk is van de openingstijden van het gehele complex.

Ook de bibliotheekvoorziening van het Filmmuseum zal dan in het pand aan de Van Baerlestraat moeten worden ondergebracht in de onmiddellijke nabijheid van de bibliotheek van het Stedelijk Museum. Beide bibliotheken trekken vooral veel, deels dezelfde studenten.

Daarnaast zal het Filmmuseum op gezette tijden gebruik moeten kunnen maken van de tentoonstellingsvloer(en) voor het inrichten van exposities.

Het Nationaal Filmtheater wordt op dat moment het uitbrengtheater van de distributiefilms van het Filmmuseum. Aan de Marnixstraat kunnen die titels uit het totale distributiepakket van Filmmuseum uitgebracht worden welke binnen de doelstelling, profiel en de economische kaders van het Nationaal Filmtheater passen.

2.3.3 Zenderkleuring

Het is niet de bedoeling dat de activiteiten van het Filmmuseum in Amsterdam een exacte kopie zijn van hetgeen het Filmmuseum elders in den lande doet.

Er zal sprake zijn van 'zenderkleuring', waarbij het belangrijkste onderscheid is dat het Filmmuseum in Amsterdam zich uitsluitend richt op de cinematografie, hetgeen op zich al zeer bepalend is voor de wijze waarop de meeste activiteiten zullen worden uitgevoerd en de totale organisatie van een eigen dynamiek zal worden voorzien.

De volgende mogelijkheden staan bijvoorbeeld open om in Amsterdam een eigen gezicht te creëren:

- met vertoningen of andere activiteiten als workshops, die aansluiten bij wat zich in Amsterdam op cinematografisch gebied voordoet.
- met een op de plaatselijke situatie toegesneden prolongatiebeleid, met name voor de eigentijdse cinema
- met programma's, eventueel georganiseerd en gepresenteerd door gasten, die aansluiten op andere evenementen in de stad zoals het Holland Festival of het International Documentary Festival Amsterdam.
- daarnaast zullen de cinematheekvoorstellingen in overleg met de (relevante) Amsterdamse opleidingen, geprogrammeerd worden.
- met de activiteiten die voortvloeien uit de uitoefening van de platformfunctie

Het hoeft geen betoog dat in Amsterdam georganiseerde activiteiten of programmas ook regelmatig in den lande zullen worden geplaatst.

2.4 Financiën

Zoals beschreven in de paragrafen 2.1 en 2.3, is de locatie Van Baerlestraat het toekomstperspectief van het Filmmuseum in Amsterdam. De totale kosten om een en ander op de huidige locaties in het Vondelpark te realiseren bedragen f 3.019.000,- per jaar. Aan eigen inkomsten kan een bedrag van f 1.329.000,- gegeneerd worden, hetgeen betekent dat per jaar een structureel tekort van f 1.690.000,- door subsidie(s) afgedekt dient te worden. In bovengenoemde cijfers is voor onderverhuur van de vrijgekomen kantoorruimte uitgegaan van een cultureel tarief van f 350,- per m². Bij de inkomsten uit recettes is uitgegaan van 60.000 bezoekers per jaar, hetgeen in het licht van de huidige bezoekersaantallen en bij het voornemen het aantal voorstellingen te verhogen, als een minimum kan worden beschouwd. De doelstelling is zestig- tot tachtigduizend bezoekers per jaar. Naast een structurele subsidie per jaar is een eenmalige investering in het informatiecentrum, groot f 660.000,- noodzakelijk om een eigen boeken-, tijdschriften- en videobestand aan te schaffen.

Hieronder volgt de exploitatierekening van het Filmmuseum in Amsterdam waarbij de Stichting Nederlands Filmmuseum hoofdhuurder is van het Vondelparkpaviljoen en eigenaar van het schoolgebouw aan de Vondelstraat.

Baten

<i>Opbrengsten</i>	<i>f 1.329.000</i>
<i>Bijdragen (subsidies)</i>	<i>f 0</i>
Totaal	<i>f 1.329.000</i>

Lasten

Beheerslasten:

<i>Personeel</i>	<i>f 94.000</i>
<i>Materiaal</i>	<i>f 1.125.000</i>

Activiteitenlasten:

<i>Personeel</i>	<i>f 1.270.000</i>
<i>Materiaal</i>	<i>f 530.000</i>

Totaal	<i>f 3.019.000</i>
---------------	---------------------------

Exploitatietekort	<i>f 1.690.000</i>
--------------------------	---------------------------

Geraadpleegde literatuur

Amsterdam 'Mainport' voor de beeldcultuur; een visie op en een plan voor de beeldcultuur in Amsterdam, Amsterdam, maart 1999

Amsterdam 'Mainport' voor de beeldcultuur; toelichting, Amsterdam, mei 1999

Las Palmas, Internationaal Centrum voor Foto, Film en Mediatechnologie, Rotterdam, maart 1999

Las Palmas, het Plan, Rotterdam, september 1999

Instituut voor de beeldcultuur, advies van de Raad voor Cultuur, Den Haag, mei 1999

Ondersteuning van filmkunst in Amsterdam, advies van de Amsterdamse Kunstraad, Amsterdam, september 1999

Landschap en vergezicht, kunstzinnige filmvertoning in Amsterdam, nota van het Amsterdams Filmvertonersoverleg AFO, Amsterdam, juni 1999

De toekomst van het Nederlands Film Museum, advies van Berenschot, Utrecht, september 1998

Bijlagen

gemeente Amsterdam

stadhuis, amstel 1
1011 PN amsterdam
telefoon 020 - 552.9111
doventeksttelefoon 020 - 620.9279
telefax 020 - 552.3426
postbus 202
1000 AE amsterdam

Aan het bestuur van de
Amsterdamse Kunstraad
Kloveniersburgwal 47
1011 JX AMSTERDAM

behandelend ambtenaar

H. Verbeek
afdeling

DWA/KC
telefoon

552.2683/2227
nummer

DWA '98/283/4171
uw brief

onderwerp
film

bijlagen

datum

23 DEC. 1998

Geacht bestuur,

De afgelopen jaren doen zich op het gebied van de filmvertoning uiteenlopende ontwikkelingen voor. Het bezoek is stabiel, het bedrijfsleven investeert fors in (nieuwe) bioscopen (waarbij overigens ook bioscopen worden gesloten), nieuwe kostendekkende of commerciële initiatieven komen van de grond (Cineship, Film/documentairetheater, "Ketelhuis", enz), de samenwerking met de omroepwereld ontwikkelt zich en de filmfestivals IDFA en Cinekid floreren. Op het gebied van het filmonderwijs vordert de nieuwbouw voor de Film en Televisie Academie bij het Mr. Visserplein gestaag.

Ook andere ontwikkelingen op het gebied van filmvertoning vragen om aandacht en dus ontvang ik graag uw advies terzake.

Centraal staat m.i. de vraag naar de diversiteit in de programmering: Is er in Amsterdam, rekeninghoudend met de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingen in het aanbod, genoeg te zien? En is het aanbod in zijn volle breedte, rekeninghoudend met de publiciteit die de verschillende aanbieders ontwikkelen en met de aandacht in de media, voldoende bereikbaar voor en bekend bij het publiek?

Aan deze vraagstelling voeg ik graag de volgende aandachtspunten toe.

- Mij niet beperkend tot filmvertoning, stel ik vast dat op het gebied van de film in Amsterdam een flink aantal actoren actief is. Deze infrastructuur van bioscopen, filmhuizen en filmmuseum, distributeurs, producenten en toeleveranciers, schrijvers, filmers, acteurs en andere "crew", opleidingen en recensenten en pers acht ik van grote culturele en economisch/maatschappelijke

betekenis voor de stad. Indien u beschikt over aanwijzingen voor onverhoopte haperingen in de dynamiek en het zelfversterkend vermogen van deze infrastructuur, verneem ik dat graag.

- Op filmgebied heeft zich in de loop der jaren een min of meer natuurlijke taakverdeling ontwikkeld. Zo is filmvertoning nagenoeg geheel een aangelegenheid van het bedrijfsleven en kostendekkende initiatieven. De filmfestivals worden, afgezien van sponsoring, gesubsidieerd door gemeente en rijk. Productie en distributie zijn zaken van het bedrijfsleven en soms ook van het rijk of landelijke fondsen. De Film en Televisie Academie en het Filmmuseum (met ook andere taken dan filmvertoning) worden gesubsidieerd door het rijk, waarbij de standplaats Amsterdam uiteraard van harte medewerking geeft aan (her)huisvesting. Locale projectsubsidies filmvertoning en filmopdrachten zijn taken van het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK). Ik verzoek u de aldus gegroeide taakverdeling tegen het licht te houden met het oog op gewenste nieuwe ontwikkelingen.

- In de mede aan u gerichte brief dd. 7-10-98 beklagt het Hoofdstedelijk Film Overleg zich over de honorering van vertoningsprojecten door het AFK en pleit het voor "het structureel beter ondersteunen van filmvertoning". Ik verzoek u hierop in te gaan.

- Mede i.v.m. de audiovisuele belangstelling van kinderen en jongeren, zijn aan filmvertoning ook aspecten van kunsteducatie verbonden. Naar de kunsteducatie - filmvertoning inbegrepen - wordt in mijn opdracht een omstreeks april 1999 af te ronden evaluatie-onderzoek uitgevoerd. Uiteraard kunt ook u in uw advies over filmvertoning de "filmeducatie" aan de orde laten komen.

Graag zie ik uw advies voor 1-5-99 tegemoet.

Hoogachtend,
de Wethouder voor Cultuur,
Jikke van der Giessen

Aan de Wethouder voor Cultuur
mevrouw S. Bruines
Stadhuis, kamer 4287
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

16 september 1999
ondersteuning van filmkunst in Amsterdam

Geachte mevrouw,

Uw ambtsvoorgangster, mevrouw G. van der Giessen, heeft de Kunstraad verzocht te adviseren over de infrastructuur op het gebied van de film in Amsterdam. Bijzondere aandacht is gevraagd voor de diversiteit van programmering, de taakverdeling tussen het rijk en de gemeente, de financiering van filmvertoning en voor mogelijke knelpunten die zich in de dynamiek van productie, distributie en vertoning voordoen.

Dat die dynamiek hevig is, blijkt uit het advies dat u hiermede wordt aangeboden. Niet alleen rond de vestigingsplaats van het Filmmuseum, een oorspronkelijk Amsterdamse kunstinstelling, destijds gevoed met van origine Amsterdamse collecties en aanvankelijk ondergebracht in het Stedelijk Museum, maar ook om het aantrekken van de bedrijvigheid wordt een ware stedenstrijd gevoerd. Zonder zelfs maar te willen suggereren dat de stad zich in het verleden weinig aan de bedrijfstak gelegen zou hebben laten liggen, is er alle aanleiding om in Amsterdam, de actualiteit in ogenschouw nemend, een intensiever filmbeleid te voeren. In het advies worden daarvoor meerdere voorstellen gedaan.

Namens de Amsterdamse Kunstraad,

A.G.F. Boersma,
voorzitter,

Bert Janmaat,
algemeen secretaris.

Aan de Wethouder voor Economische Zaken
en Werkgelegenheid, mevrouw P.C. Krikke
Stadhuis, kamer 3237
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

AMSTERDAMSE KUNSTRAAD

KLOVENIERSBURGWAL 47
1011 JX AMSTERDAM
TELEFOON 020 6264315
FAX 020 6267584

17 september 1999
ondersteuning van filmkunst in Amsterdam

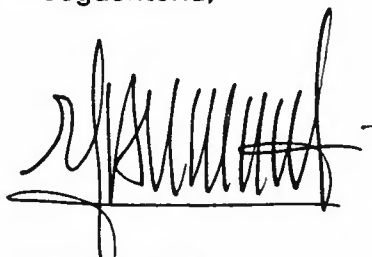
Geachte mevrouw,

Eind december 1998 heeft de wethouder voor Cultuur de Kunstraad verzocht haar te adviseren over de infrastructuur op het gebied van de film in Amsterdam. Bijzondere aandacht is onder meer gevraagd voor de mogelijke knelpunten die zich in de dynamiek van productie, distributie en vertoning voordoen. Dat die dynamiek hevig is, blijkt uit het advies dat de Kunstraad zojuist aan mevrouw Bruines heeft uitgebracht.

Niet alleen rond de vestigingsplaats van het Filmmuseum maar ook om het aantrekken van de bedrijvigheid wordt een ware stedenstrijd gevoerd en wordt het subsidie-instrument ingezet om filmproducenten en toeleverende bedrijven aan de stad te binden. Er is alle aanleiding om in Amsterdam, die actualiteit in ogenschouw nemend, een intensiever beleid ter ondersteuning van de film- en audiovisuele industrie te voeren. In het advies worden daarvoor meerdere voorstellen gedaan, enkele daarvan betreffen direct uw portefeuille.

Namens het bestuur van de Amsterdamse Kunstraad doe ik u een afschrift van het aan de Wethouder voor Cultuur uitgebrachte advies toekomen.

Hoogachtend,

Bert Janmaat,
algemeen secretaris.

**ONDERSTEUNING VAN FILMKUNST
IN AMSTERDAM**

**Amsterdamse Kunstraad
16 september 1999**

Het bestuur van de Amsterdamse Kunstraad heeft zich voor de beantwoording van de in de adviesaanvraag gestelde vragen laten preadviseren door een commissie waarin zitting hebben gehad:

dhr. A. 's-Gravesande (*voorzitter*, directeur Nederlandse Film en Televisie Academie)

mw. I. Netiv (filmproducent – IJswater Films)

dhr. H.M. van den Brink (hoofdredacteur VPRO-televisie)

dhr. R.H. Camping (directeur filmtheater 't Hoogt, Utrecht)

dhr. J. Heijs (filmproducent – Jura Filmproducties / uitgever)

secretaris: dhr. G.C. Janmaat

Samenvatting

1. Op afzienbare termijn zullen, als resultaat van de van de ver- en nieuwbouwplannen, zowel het aantal filmdoeken als het aantal bioscoopstoelen in Amsterdam flink toenemen. De programmering van de nieuwe (mega)bioscopen zal naar verwachting geen effect hebben op de filmvertoning in *arthouses* en filmtheaters. Het tekort aan doeken voor de zogenoemde 'kwaliteitsfilm' blijft vooralsnog bestaan.
2. De subsidiëring van die filmvertoning in m.n. de *arthouses* en filmtheaters dient te worden herzien. Het budget voor filmvertoning waarover het Amsterdams Fonds voor de Kunst beschikt wordt op dit moment niet meer ingezet voor het aanvankelijke doel: de vertoning van de kunstzinnige, veelal niet-commerciële films, te garanderen. Bij de subsidietoekenning is het evenementen-karakter een te belangrijke rol gaan spelen. Bij de toekenning van subsidies voor filmvertoning dient evenwel de continuïteit in vertoning van kwaliteitsfilms, het genomen artistieke risico, opnieuw uitgangpunt te zijn.
3. Indien het film- / documentairetheater in de Marnixstraat wordt gerealiseerd, ligt een verhoging van het budget voor filmvertoning in de rede. Ook voor dit nieuwe theater zal immers een beroep op het budget mogelijk moeten zijn. Een positief besluit over het film- en documentairetheater dient op termijn te worden gevolgd door een verhoging van het voor filmvertoning beschikbare budget. Daarbij is aangetekend dat uitsluitend de vertoning van kwaliteitsfilms en niet de reguliere exploitatie als zodanig subsidiabel zou dienen te zijn.
4. Het is belangrijk dat het Filmmuseum in Amsterdam gevestigd blijft. Er zijn geen inhoudelijke argumenten aangedragen die pleiten voor de verhuizing van het Filmmuseum. Het verdient overweging om de vertoning van historische films van het museum en door het museum onderdeel te laten zijn van de programmering van het film- / documentaire-theater. Dat kan de publieke belangstelling, die in Amsterdam toch al ruim boven het landelijk gemiddelde is gelegen, doen toenemen en vergemakkelijkt de exploitatie van zowel het Filmmuseum als die van het film-documentairetheater. Aan het Filmmuseum dienen daartoe permanent twee zalen ter beschikking te worden gesteld.
5. Conform eerdere adviezen is bepleit het International Documentary Filmfestival Amsterdam, Forum en Cinekid van de nieuwe locatie gebruik te laten maken. Verplaatsing van de festivals naar die locatie zou er evenwel niet toe mogen leiden dat langs die weg de exploitatie van het filmtheater onevenredig op de begrotingen van de festivals gaat drukken.
6. Voor de ondersteuning van de ontwikkeling van scenario's en low-budget producties dienen aan het Amsterdams Fonds voor de Kunst meer middelen beschikbaar te worden gesteld. Het budget ten behoeve van filmproducties zou moeten toenemen tot tenminste driehonderdduizend gulden opdat Amsterdam voor de kwaliteitsfilm belangrijk blijft nu zowel op internationaal als op nationaal niveau wordt geconcurrereerd om de economische en culturele bedrijvigheid van filmproducenten en facilitaire bedrijven.
7. Er is vooralsnog onvoldoende zicht op de omvang van het weglekken van filmbedrijven en werkgelegenheid ten gevolge van de, vooral vanuit Rotterdam gevoerde, stedenstrijd op het gebied van de filmproductie. Zonodig dient een evenwichtig antwoord te worden geboden op de met subsidies gevoerde concurrentieslag. Amsterdam zal zich dienen in te spannen om de producten van films en de toeleverende en facilitaire bedrijven aan zich te blijven binden.

8. De aanstelling van een filmcoördinator is daarvoor de belangrijkste aanbeveling. De filmcoördinator is vooral een verkeersleider langs ambtelijke loketten in de centrale stad en in de stadsdelen. Procedures en criteria in de te onderscheiden stadsdelen en bij de diverse gemeentelijke diensten behoeven stroomlijning. De filmcoördinator zou het voortouw kunnen nemen.
9. Commerciële en niet-commerciële producties zijn in de film- en televisiesector zeer met elkaar verweven. Voorkomen dient te worden dat het productievolume in Amsterdam ontoereikend wordt om de industrie en de die industrie ondersteunende bedrijven blijvend aan de stad te binden. Een voldoende kritische massa is nodig om de productie van kwaliteitsfilms in Amsterdam te kunnen blijven garanderen.

Inleiding

In het voorbije jaar is de infrastructuur op het gebied van de film in Amsterdam ingrijpend veranderd. Ook in de korte periode na de adviesaanvraag van 23 december 1998¹ dienden zich veranderingen aan, waaronder de mogelijkheid dat het Nederlands Filmmuseum naar Rotterdam zal verhuizen om partner te worden in het Instituut voor de Beeldcultuur. De kwestie heeft reeds veel stof doen opwaaien en in het laatste half jaar veel aandacht van u en uw ambtsvoorganger opgeëist. Dat een eventueel vertrek van het Filmmuseum een verarming van het filmklimaat in Amsterdam zal betekenen, en dat er veel argumenten zijn die er voor pleiten dat het museum in de hoofdstad gehuisvest blijft, behoeft op deze plaats geen betoog. Immers, van meet af aan heeft het College van B&W zich beijverd om het Instituut voor de Beeldcultuur in Amsterdam te vestigen en het Filmmuseum voor Amsterdam te behouden. Er is dan ook geen aanleiding geweest u na ontvangst van de adviesaanvraag tussentijds te adviseren over het scenario voor de Van Baerlestraat waarin o.a. film en fotografie zijn opgenomen. In het in september vorig jaar uitgebrachte advies over het voornemen van Stichting Photo Plaza² is, onder verwijzing naar een door het Instituut Collectie Nederland verricht onderzoek, op de totstandkoming van een nationaal instituut voor de fotografie gepreludeerd. De aanwezigheid van de vele collecties, en van een potentieel publiek, maken dat de stad de aangewezen plaats is voor zo'n instituut. Dat geldt voor fotografie, maar ook voor film, zoals hierna zal worden geïllustreerd. De Kunstraad realiseert zich dat het besluit over de vestigingsplaats voor het inmiddels 'Instituut voor de Beeldcultuur' geheten nationale instituut niet in Amsterdam wordt genomen. Tot dusverre zijn er evenwel geen inhoudelijke argumenten aangedragen die pleiten voor de verhuizing van het Filmmuseum naar elders.

Tegenover de onzekerheid die over de positie van het Filmmuseum bestaat staat de zekere versterking van de infrastructuur omdat reeds enige jaren geleden geplande verbouw en nieuwbouw van bioscopen tot uitvoering zijn gekomen. Met nieuwe particuliere investeringen loopt Amsterdam langzaam in op de achterstand, die niet alleen in deze stad, maar in het hele land heeft bestaan en nog steeds bestaat. Ons land loopt voor wat betreft het filmbezoek flink achter ten opzichte van de andere landen van de Europese Unie. De bezoekcijfers behoren tot de laagste in Europa. Het aantal bioscopen en doeken (schermen) per capita maakt Nederland ook op dat gebied hekkensluiter. Er valt voor film in stad en land nog een wereld te winnen. Dat het de bioscoopexploitanten daarmee ernst is, blijkt uit de nieuwbouw die thans op meerdere plaatsen in de stad in uitvoering is.

Filmvertoning en bioscoopbezoek in Amsterdam

De filmvertoning geldt sinds enkele jaren weer als een potentiële groeimarkt. Per 100.000 inwoners telt ons land nu nog 2,7 doeken waar, bij voorbeeld, Frankrijk er 7,7 telt en Denemarken 6,1³. Met de toename van het aantal doeken wordt een toename van het aantal bezoeken verondersteld. In Nederland gaan we gemiddeld

¹ bijlage 1

² advies: Stichting Photo Plaza d.d. 17 september 1998

³ "Whitebook of the European Exhibition Industry" ; nota "Amsterdamse bioscopen in beeld"

slechts 1,28 keer per jaar naar de bioscoop⁴. In de Europese Unie ligt de bezoekfrequentie beduidend hoger. De druk van het filmaanbod op het bioscoopdoek is reden dat in toenemende mate nieuwe films niet in ons land in roulatie gaan, dan wel later en in minder kopieën dan elders. Daarenboven staan titels hier minder lang. Het tekort aan voldoende filmzalen in ons land, het zogenoemde doekentekort en het bijgevolg 'beperkte' filmaanbod worden als verklaring gehanteerd voor de lage frequentie van bioscoopbezoek.

Amsterdam is als premièrestad voor de roulatie in ons land de *bottleneck*. Een première in de hoofdstad is belangrijk voor de daaropvolgende vertoning in het land. Dertien procent van het bioscoopbezoek in ons land in 1998 vond plaats in Amsterdam terwijl in dat jaar het bezoek in Amsterdam in absolute zin toch tijdelijk daalde door de verbouwing en sluiting van bioscopen. Het aantal bioscoopbezoeken per inwoner is in Amsterdam met een gemiddelde van 3,66 bezoeken bijna drie maal zo hoog als het landelijk gemiddelde, en ligt boven dat van Europa. Het aantal bioscoopdoeken doet echter geen recht aan de koppositie die de stad in aantallen bezoeken inneemt.

Op korte termijn zal het aantal doeken en stoelen in Amsterdam flink toenemen. Tuschinski zal na verbouwing 21 zalen tellen en het aantal stoelen zal met ruim 2450 toenemen tot 4.750. In Amsterdam - Zuidoost wordt een bioscoop met 14 zalen gebouwd, goed voor 3.250 stoelen. Nu de gemeenteraad recentelijk de plannen heeft geaccordeerd, verrijst op het Haarlemmerplein een bioscoop met 8 zalen en ruim 1800 plaatsen. Aan de IJ-oever voegt Cinemien met het Cineship daar nog eens 4 zalen en 400 stoelen aan toe. Cinema De Balie opende een nieuwe kleine zaal met 50 plaatsen. Het Ketelhuis tenslotte begon op het terrein van de voormalige Westergasfabriek zijn filmtheater met 140 stoelen die men uit de inmiddels gesloten bioscoop Alfa heeft mogen verwijderen. Met de sluiting van het voor de kwaliteitsfilm belangrijke Alfa en – eerder - van Alhambra verdwenen 6 belangrijke doeken en 1175 stoelen. Per saldo zal in het volgende jaar de bioscoopcapaciteit zijn vergroot met maar liefst 37 filmdoeken en om en nabij 7.000 extra stoelen (een toename van ruim 75%). Er is geen reden om aan te nemen dat de door de commerciële exploitanten voorgestane groei van de bezoekersaantallen niet zal kunnen worden gerealiseerd. De toename van het aantal bioscoopbezoeken stijgt de laatste jaren, na in een diep dal te zijn geraakt, gestaag. In 1992 werden nog geen veertien miljoen bezoeken genoteerd. Vorig jaar waren dat er voor het eerst sinds lang weer meer dan twintig miljoen. Tachtig procent van de recette wordt evenwel gegenereerd door de top twintig, dat is niet de *arthouse*-film.

Welk effect de toename van het aantal bioscoopzalen op de vertoning van de artistieke kwaliteitsfilm zal hebben is moeilijk in te schatten. In de filmbranche zijn de winstmarges laag. De exploitanten, waarvan een viertal de nationale markt domineert, zijn voor hun bedrijfsvoering zeer afhankelijk van kassuccessen. Al het in de ver- en nieuwbouw van bioscopen geïnvesteerde geld moet in zeven à acht jaar worden terugverdiend. Vergroting van het aantal doeken zal derhalve niet vanzelfsprekend tot een gevarieerder aanbod leiden. In de nieuwe bioscopen zal voornamelijk meer van hetzelfde worden geprogrammeerd. Kassuccessen zullen gelijktijdig in meer zalen in Amsterdam worden uitgebracht en zullen minder snel worden verdrongen door nieuwe veelbelovende titels. Films die niet aan de verwachtingen voldoen worden snel uit roulatie genomen, zij het na

⁴ jaargave van de Nederlandse Federatie voor de Cinematografie over 1998

de beschreven uitbreiding, wellicht minder snel. Dat maakt een verschuiving van het aanbod van de filmtheaters naar de nieuwe doeken niet erg waarschijnlijk. Een verschuiving van de succesvolste kwaliteits- en arthousefilms die nu in de filmtheaters worden gedraaid naar de nieuwe filmdoeken zou niet zonder financiële gevolgen zijn voor de filmtheaters. De vertoning van de meer succesvolle kunstzinnige film is voor een gezonde exploitatie van de arthouses en filmtheaters van groot belang. Dat de beschikbaarheid van meer doeken evenwel niet tot een gevarieerder aanbod leidt, blijkt uit ervaringen in het buitenland waar al langere tijd megaplexen worden geëxploiteerd en uit de uitbatingen van kassuccessen, zoals de roulatie van de filmhit van 1998 "*Titanic*" in ons land. Deze film werd, gedurende de piek van de publieke belangstelling gelijktijdig op meer dan een kwart van de 460 filmdoeken vertoond⁵, en beperkte daarmee de keuze van de bioscoopbezoeker voor andere titels ernstig. Gemiddeld wordt een reguliere bioscoopfilm in circa twintig kopieën uitgebracht.

Doekentekort

De uit bedrijfsmatig oogpunt begrijpelijke programmering van de commerciële bioscopen is ondanks de spectaculaire toename van het aantal bioscopen en bioscoopzalen de reden van het voortbestaan van wat wordt aangeduid als 'het doekentekort'. Voor de kunstzinnige film, eerder en doorgaans aangeduid als 'kwaliteitsfilm' of 'art(house)film' – een eenduidige omschrijving van filmsoort ontbreekt - is het zeer moeilijk om in het bioscoopgeweld een vertoningplek te vinden. Het zijn de films waarvan de distributie en vertoning in veel gevallen van overheidswege ondersteuning behoeven. Zonder de aandacht voor deze film verschaalt het aanbod. Het aandeel van deze film op de bioscoopmarkt is al jaren zeer gering, zo ook het aantal doeken waarop hij wordt vertoond. Ook de Nederlandse speelfilm is doorgaans niet in staat zich een goede positie te verwerven, hij wordt marginaal bezocht. Slechts 3% van het bioscoopbezoek betreft onze nationale productie. Desondanks wordt een toename van de productie van Nederlandse films verwacht. De schaarste aan doeken en de verhoogde productie leiden tot nieuwe initiatieven. Naast dat voor het Amsterdams Filmtheater (6 doeken, minimaal 1000 stoelen) worden ook door producenten en distributeurs van kwaliteitsfilms plannen voor nieuwe filmtheaters ontwikkeld. Het reeds genoemde Cineship en een nieuwe internationale joint venture van de Arteco Entertainment Group en C-Sales Film (8 doeken, eveneens 1000 stoelen) zijn daarvan voorbeelden.

De druk op het kunstzinnige bioscoopdoek is in Amsterdam na de sluiting van de bioscopen Alhambra en Alfa vooralsnog toegenomen. Niet mag worden aangenomen dat na de opening van de in aanbouw zijnde nieuwe zalen in de multiplexen van Pathé dezelfde programmering als die van de gesloten bioscopen zal terugkomen. Het doekentekort is daarom vooralsnog blijvend. De verschuiving van de programmering van de commercieel interessante bovenlaag van de arthousefilm van het reguliere doek naar de filmtheaters is voor deze categorie filmvertoners enerzijds een zegen. De succesvolle film is nodig om de minder succesvolle te kunnen blijven programmeren. Keerzijde is evenwel dat net als bij de commerciële filmvertoner, de meer publiek trekkende films de titels waarvoor met meer moeite publiek kan worden geïnteresseerd uit de programmering dreigen te drukken. De subsidiëring van de artistiek wel, maar zakelijk

⁵ Filmjaarboek 1998 – Stichting Filmuitgaven, Amsterdam / International Theatre & Film Books

niet of minder interessante film is niet toereikend om aan de druk op het bioscoopdoek weerstand te bieden.

Subsidie voor filmvertoning

Filmlievend Amsterdam heeft baat bij de inhaalslag die door de commerciële vertoners wordt geleverd. Terecht is het stadsbestuur enthousiast over de bouw van de multiplexen in het centrum en in Amsterdam - Zuidoost en stelt het zich coöperatief op. Het is belangrijk om daarnaast met evenveel enthousiasme te investeren in het andere filmaanbod. Omdat de vertoning van de kwaliteitsfilm door het gemeentebestuur metterdaad van belang wordt geacht, is die vertoning door het toekennen van subsidies reeds lang onderdeel van het Amsterdams kunstbeleid. De afgelopen jaren is het budget voor filmvertoning waarover het Amsterdams Fonds voor de Kunst oordeelt en besluit, samengevoegd met de budgetten voor kunstmanifestaties en letteren. Gaandeweg, wellicht al voor de samenvoeging, is het karakter van de toewijzing gewijzigd, en is het accent bij de toekenningen komen te liggen op bijzondere filmprogrammering en –manifestaties. Niet de reguliere programmering van artistiek interessante films als zodanig, maar de verpakking, de aanbieding en groepering van films onder bijzondere noemers, thema's e.d. is een belangrijk criterium bij de toekenning dan wel afwijzing van subsidies geworden. Die ontwikkeling is, gegeven de reële druk op de doeken van met name de filmtheaters, fnuikend voor de programmering die per definitie een aanvulling is op het commerciële bioscoopaanbod in Amsterdam. Het bijzondere van de programmering van de kunstzinnige film ligt juist in dat voortdurend aanvullende karakter. De aandacht voor manifestaties leidt ertoe dat de programmeurs aan hun programma een karakter pogen te geven dat in werkelijkheid niet bestaat. De kunstmatige constructies worden door de filmtheaters als knelpunt en door het Amsterdams Fonds voor de Kunst als onwelgevallig ervaren.

Er is alle reden om de subsidiëring van de filmvertoning te herzien.

Het aan de subsidiëring ten grondslag liggende principe is dat van subsidie op basis van het filmprogramma: de vertoning. Niet de exploitatie van een instelling, maar de activiteit wordt gesubsidieerd. Het subsidie voor filmvertoning moet allereerst en vooral worden ontdaan van het manifestatieachtige karakter. Toekenning moet worden gebaseerd op basis van het profiel van de subsidievragende filmvertoner, op diens beleidsplan en - eventueel - op diens staat van dienst. Achteraf zou op basis van het feitelijk genomen artistieke risico, waarvan de lijst van vertoonde titels getuigt, de besteding van het toegekende programmeringsubsidie dienen te worden getoetst. Niet alle geprogrammeerde titels kennen een zelfde risico en niet alle risico's behoeven met subsidie te worden afgedekt. Subsidiëring van het reguliere programma in plaats van subsidietoekenning op basis van evenementengehalte doet meer recht aan de beoogde continue programmering van artistiek interessante films die commerciële vertoners niet interessant vinden. Zulke programmering is alleen al bijzonder omdat daarmee wordt voorkomen dat het potentiële publiek voor die films daarvan verstoken blijft. De redelijkheid gebiedt dat ook de commerciële vertoners een beroep op het budget voor filmvertoning kunnen doen, mits de programmering aan de met het subsidie beoogde doelen voldoet.

Momenteel is er sprake van een afkalking van de ooit voor filmvertoning beschikbare middelen. Het totaalbedrag aan subsidietoekenningen is op basis van het manifestatiecriterium verminderd met circa eenderde van het destijds voor filmvertoning aan het Amsterdams Fonds voor de Kunst beschikbaar gestelde budget. Het niet ten volle benutte budget wordt thans ten behoeve van andere disciplines aangewend. Het loslaten van het criterium en de honorering van de programmering van kunstzinnige en arthousefilms als zodanig betekenen niet op voorhand dat het budget voor filmvertoning meer zou dienen te bedragen dan de voorheen beschikbare honderdtachtigduizend gulden. Of en in welke mate er meer financiële armslag dient te worden geboden voor de subsidiëring van filmvertoning zou kunnen blijken nadat ervaring is opgedaan met de nieuwe subsidiemethodiek. De aanvragen die in het verleden zijn gedaan, zijn als maatstaf onbetrouwbaar, want het resultaat van de gekunstelde procedure. In een aantal gevallen zal wellicht zijn nagelaten aanvragen in te dienen.

Wij stellen voor om gedurende twee jaar ervaring op te doen en eerst dan te besluiten over de omvang van het voor filmvertoning redelijkerwijs benodigde budget. In de Kunstenplanprocedure zou aan het Amsterdams Fonds voor de Kunst op termijn flexibele ruimte kunnen worden geboden om op actuele ontwikkelingen, bij voorbeeld een noodzakelijk gebleken verhoging van het budget voor filmvertoning, te kunnen reageren. Bij de advisering ter voorbereiding van het Kunstenplan 2001 – 2005 zal op het subsidieniveau van het Amsterdams Fonds voor de Kunst worden teruggekomen.

Film- / documentaire theater

De noodzaak om het budget voor filmvertoning anders te besteden, en de reguliere programmering van kwaliteitsfilms op termijn van enkele jaren ruimhartiger te subsidiëren, geldt temeer indien de door het College van B&W gegeven opdracht tot het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek voor de bouw van een film- / documentaire-theater aan de Marnixstraat⁶ tot het door de initiatiefneemster gewenste besluit zou leiden. Nu is reeds duidelijk dat voor een exploitatie van dat filmtheater een programmeringssubsidie, zoals hierboven beschreven, zo niet direct dan toch in de toekomst, bij het toenemen van de ambitie, noodzakelijk zal zijn. Niet bij incident, maar rekening houdende met een betekenisvolle programmering op basis van continuïteit. Daarbij past de aantekening dat ook voor het film- / documentairetheater geldt dat uitsluitend de soms meer risicovolle vertoning van kwaliteitsfilms en niet de exploitatie als zodanig subsidiabel zou dienen te zijn. In zijn advies ter voorbereiding van het Kunstenplan 1997-2000 heeft de Kunstraad zich reeds een voorstander getoond van een hernieuwd onderzoek naar de kansen voor een Amsterdams Filmtheater⁷. Er is in de inmiddels voorgelegde plannen geen reden gelegen om van dat advies terug te komen, integendeel. Geheel in lijn met de over andere bouwvoornemens uitgebrachte adviezen is evenwel een waarschuwing op zijn plaats om geen bouwplannen tot uitvoer te brengen indien vooraf geen zekerheid is verkregen over een voor de exploitatie toereikende financiering. De initiatiefneemster, de Stichting Amsterdams Filmtheater, heeft een onderzoek laten verrichten naar de mogelijkheden om op de locatie van het Calypso / Bellevue Cinerama bioscopencomplex in de Marnixstraat, dat op termijn zal sluiten, een

⁶ concept-bestuursopdracht film/documentairetheater Marnixstraat annex parkeergarage Singelgracht/Bellevue d.d. 7 juli 1999

⁷ advies Amsterdams Kunstenplan 1997 t/m 2000, mei 1996; p. 121

film- / documentairetheater te vestigen⁸. Conform de uitgangspunten die in de discussie ter voorbereiding van het huidige Kunstenplan zijn geformuleerd, zou de exploitatie zonder structurele subsidie dienen te worden gerealiseerd. Het inmiddels op haalbaarheid te onderzoeken *businessplan* gaat daar ook van uit. Aanvankelijk zijn plannen ingediend waarbij is uitgegaan van een exploitatietekort oplopend tot driehonderdvijftigduizend gulden per jaar. Uit de mondelinge toelichting die door de trekker van het plan, filmtheater Rialto, desgevraagd is gegeven, leidt de Kunstraad af dat de beoogde programmering niet zonder een beroep op het budget voor filmvertoning kan worden gerealiseerd. De Kunstraad is van mening dat een beroep ten behoeve van de vertoning van de kwaliteitsfilm, mits wordt voldaan aan dezelfde criteria waaraan andere aanvragen worden afgewogen, past binnen hetgeen door de raad is voorgesteld. Zonder een adequate verhoging van het voor filmvertoning beschikbare budget, en zonder inzicht in het beroep dat door het film- / documentairetheater op dat budget zal worden gedaan, is inzicht in de haalbaarheid van de voornemens van de Stichting Amsterdams Filmtheater - anders dan het bouwkundige onderdeel - niet goed mogelijk. De haalbaarheid om het nieuwe filmtheater zonder bezwaar van de kunstenbegroting te exploiteren hangt mede samen met de financiële verplichting die de publieke omroep daarvoor wil aangaan. Er dient vooraf zekerheid te bestaan over de mate waarin de publieke omroep metterdaad bereid is om nu en op termijn als aandeelhouder risico's te dragen voor de tekorten in de exploitatie. Zoals ook zekerheid dient te worden verkregen over de mate waarin de omroeporganisaties zich willen vastleggen op "wekelijks meerdere perspresentaties van hun producties". Zulke activiteiten bepalen niet alleen mede de (dag)programmering en het imago van het nieuwe filmcomplex, maar zijn -gegeven het frequente gebruik- van belang voor de dekking van de exploitatielasten van het film- / documentairetheater. Het voorgenomen haalbaarheidsonderzoek zal op de vragen die de programmering en de dekking van de daarmee samenhangende kosten betreffen antwoorden moeten geven.

De Kunstraad acht het van wezenlijk belang dat het Filmmuseum in Amsterdam gevestigd blijft. De meerderheid van de potentiële gebruikers van de bibliotheek- en documentatievoorziening en het historisch beeldmateriaal van het museum bevindt zich hier. Het Maurits Binger Filminstituut, de Film en Televisie Academie, de faculteit Film- en televisiewetenschappen van de Universiteit van Amsterdam verhuizen immers niet mee. Dat geldt ook voor de in Amsterdam en Hilversum gevestigde omroepen en woonachtige programmamakers. De vertoning van filmklassiekers in Amsterdam op basis van continuïteit en de beschikbaarheid van het archief en de documentatie zijn derhalve vereisten.

Het verdient overweging om de filmdoeken van het Filmmuseum deel uit te laten maken van het complex in de Marnixstraat. De inbedding van de vertoning van de historisch belangrijke films in die van de eigentijdse kwaliteitsfilm kan de publieke belangstelling, die in Amsterdam toch al ruim boven het gemiddelde is gelegen, doen toenemen, maakt een gezonde financiële exploitatie aannemelijker en is alleen al om die reden een aantrekkelijker locatie dan die in het Vondelpark. De daarmee gepaard gaande huurinkomsten voor het complex in de Marnixstraat lijken zekerder dan een aanvullende exploitatie uit omroepmiddelen.

⁸ "Film-/documentairetheater Amsterdam", Andersson Eiffers Felix, Utrecht, februari 1998

IDFA / Forum en Cinekid

Belangrijke activiteiten die in het nieuwe filmtheater zouden kunnen plaats vinden zijn het succesvolle International Documentary Filmfestival Amsterdam (IDFA), het aan het IDFA gelieerde Forum en het kinderfilmfestival Cinekid. Vooral het IDFA maakt een indrukwekkende groei door. Binnen Europa is het festival leidinggevend. Het daaraan geparenteerde Forum is de belangrijkste ontmoetingsplaats geworden voor producenten en vertoners van documentaires. De ontwikkeling van de publieke belangstelling houdt gelijke tred met de toename van de belangstelling van professionals. Inmiddels is het IDFA voor de vertoning uitgeweken naar de filmzalen van de Citybioscoop.

Ook de verhuizing van Cinekid van De Meervaart in Osdorp naar het Leidseplein, aanvankelijk in respectievelijk Alfa, Bellevue Cinerama en De Balie, nu eveneens in City, hangt samen met schaalvergroting en heeft een financiële component. Om die reden is onlangs voor het komende festival aan Cinekid een extra subsidie ten laste van de flexibele ruimte toegekend. Terecht wordt door het gemeentebestuur een groot belang aan de festivals toegekend. In zijn adviezen ter voorbereiding van het Kunstenplan 1997-2000 heeft de Kunstraad niet alleen een meer op de realiteit toegesneden financiering bepleit, maar ook gesteld dat wanneer het filmtheater in de Marnixstraat zou worden gerealiseerd, mag worden verwacht dat de beide festivals van die locatie gebruik maken⁹. In het businessplan dat thans op zijn haalbaarheid wordt onderzocht, is gesteld dat aan het kunnen binden van deze filmfestivals aan het filmtheater de voorwaarde wordt verbonden dat het theater over een ervaren staf en technisch personeel beschikt. Gebruik door derden en exploitatie zijn inderdaad zeer verweven. Des te belangrijker is het om er zorg voor te dragen dat de exploitatielasten van het filmtheater niet via verhoogde exploitatielasten van de door Amsterdam en de rijksoverheid gesubsidieerde festivals wordt afgedekt. Juist vanwege het belang dat aan deze festivals is toegekend, zijn de in het kader van het Kunstenplan aan de festivals verstrekte subsidies reeds eerder substantieel verhoogd. De extra middelen zouden niet onevenredig mogen wegvloeien in de exploitatie van een "buiten bezwaar van de gemeentebegroting" geëxploiteerd gebouw. Verplaatsing van de festivalactiviteiten van City naar het Amsterdams Filmtheater zou derhalve maximaal budgettair neutraal dienen te geschieden. De Kunstraad adviseert u om daarover vooraf voldoende duidelijkheid te verschaffen, opdat bij de vaststelling van het Kunstenplan 2001-2005 niet alsnog financiële claims zullen worden neergelegd als een logisch en onvermijdelijk gevolg van een eerder besluit.

Ondersteuning van filmproductie

De te onderscheiden nationale filmfondsen en de publieke omroepen zijn de voornaamste financiers van de Nederlandse film. Aan de productie van Nederlandse speelfilms, met productiebudgetten overwegend tussen de drie- en vijf miljoen gulden, dragen de lokale overheden, maar ook het publiek, amper bij. Kassuccessen doen zich nauwelijks voor. Van de in de afgelopen vijf jaar uitgebrachte films wisten er slechts zes meer dan tweehonderdduizend bezoekers te trekken. Het bezoek aan de overige van de honderd best bezochte Nederlandse films bleef die laatste jaren evenwel steken op een laag

⁹ advies Amsterdams Kunstenplan 1997 t/m 2000, mei 1996, pp. 51 en 80

gemiddelde van zestienduizend bezoeken¹⁰. De geringe vertoningmogelijkheden, het mede daardoor bescheiden publieksbereik en de bijgevolg geringe opbrengst uit recette maken het terugverdienen van de productiekosten welhaast illusoir. Kwaliteit is daarbij geen onderscheidend criterium. In de afgelopen tien jaar zijn immers maar liefst drie Nederlandse films met een Oscar onderscheiden (De Aanslag, Antonia en Karakter).

In opdracht van het ministerie van Cultuur (destijds WVC) en dat van Economische Zaken onderzocht het bureau McKinsey de Nederlandse filmindustrie¹¹. McKinsey stelt dat op basis van soms slecht ontwikkelde scripten het niet toereikende budget voor de productie van speelfilms over te veel filmprojecten wordt verdeeld. Inmiddels is door de rijksoverheid een aantal initiatieven genomen ter versterking van de bedrijfstak. De gesubsidieerde filmsector is en blijft toch vooral op de rijksoverheid aangewezen. Betekenisvolle financiële bijdragen kunnen uit het bescheiden budget dat het Amsterdams Fonds voor de Kunst ten behoeve van de filmproductie ter beschikking heeft niet worden gegeven. Amsterdam kan zich wel onderscheiden door de wijze waarop het budget wordt ingezet.

Het verstrekken van subsidies voor de ontwikkeling van scenario's is van groter belang dan marginale medefinanciering van (speel)films. De Kunstraad onderschrijft het beleid van het Amsterdams Fonds voor de Kunst dat meer op de ontwikkeling van scenario's en de begeleiding van die ontwikkeling is gericht. Daarnaast dient in Amsterdam ruimte te blijven bestaan voor subsidies ten behoeve van *low-budget* filmproducties.

De internationale filmproductie heeft laatste jaren goede voorbeelden opgeleverd van kwaliteitsfilms die met een low-budget of praktisch *no-budget* zijn gerealiseerd. Het filmbudget bij het fonds maakt het mogelijk om ook daaraan incidenteel op bescheiden schaal bijdragen te leveren. Die mogelijkheid dient te worden verruimd wil de stad getalenteerde filmmakers en het nieuwe talent, de academieverlaters, alsook de hen ondersteunende filmindustrie aan zich blijven binden. Die industrie heeft zich nu eenmaal in de hoofdstad geconcentreerd. De positie van Amsterdam is evenwel niet onbedreigd. Reeds nu wordt buiten de stad het subsidie-instrument ingezet om de economische bedrijvigheid die eigen is aan het maken van films aan de stad te onttrekken. Het Amsterdams budget, in vijftien jaar bescheiden toegenomen van honderd- tot honderdtachtigduizend gulden, zou, om enigszins effectief te kunnen zijn, op zijn minst dienen te worden verhoogd tot driehonderdduizend gulden.

Economische betekenis van filmproductie

De aanwezigheid van bioscopen, filmhuizen, het Filmmuseum, distributeurs, producenten en toeleveranciers, van schrijvers, filmers, acteurs en andere 'crew', de opleidingen, recensenten en pers wordt -blijkens de adviesaanvraag- door het stadsbestuur van grote culturele en economisch-maatschappelijke betekenis voor de stad gevonden.

De consequentie van het niet meefinancieren van grootschaliger filmproducties is niet dat het filmbeleid van Amsterdam zich niet ook op die producties zou kunnen richten. Kunst- en cultuurbeleid reikt verder dan subsidiebeleid. Er zijn voldoende redenen om een

¹⁰ cijfers ontleend aan opgaven van de Nederlandse Federatie voor de Cinematografie, Amsterdam

¹¹ "Stimulating audiovisual production in the Netherlands" – McKinsey & Company, 1993

actief beleid te voeren, om de productie van films in Amsterdam te stimuleren en haar producenten en ondersteunende infrastructuur te koesteren. De audiovisuele industrie, waaronder ook de omroep, de productie van bedrijfs- en reclamefilms en de ontwikkeling van de nieuwe media vallen, wordt door de Europese Commissie bestempeld als een van de belangrijkste voor de creatie van nieuwe werkgelegenheid¹². De recente investeringen van het ministerie van Economische Zaken in de filmindustrie, de aangekondigde extra investeringen door de staatssecretaris voor Cultuur, en de belastingfaciliteit ten behoeve van de stimulering van filmproductie die door de staatssecretaris voor Financiën onlangs met succes voor de poorten van Brussel is weggesleept, gaan uit van hetzelfde doel: versterking van de Nederlandse filmindustrie opdat van het werkgelegenheidseffect ten volle kan worden meege profiteerd en er voldoende productiecapaciteit in stand blijft om op nationaal niveau ook de kunstzinnige film te kunnen blijven produceren¹³.

Wat voor Europa en voor Nederland geldt, geldt in verhevigde mate voor Amsterdam. De stad is in termen van het aantal daar gevestigde filmproductiebedrijven, van hun medewerkers, van de productieondersteunende en toeleverende bedrijven reeds de hoofdstad van Nederland. Onder de rook van Hilversum, de stad die ook nu al wordt geconfronteerd met de verplaatsing van opnamecapaciteit van de publieke en commerciële omroep naar onze stad, ontwikkelt Amsterdam zijn positie als mediastad. Die beweging en de economische impact zijn ook het onderwerp van de vorige maand verschenen notitie van de raadsleden Arda, Hemmes, Sweet en Huffnagel¹⁴.

Amsterdam, zo zou de conclusie op basis van de notitie kunnen luiden, heeft in economische en in promotionele zin veel te winnen bij een sterke en voor de stad enthousiaste film- en televisie-industrie. Dat de industrie kiest voor Amsterdam is een autonome ontwikkeling waarop het stadsbestuur met evenveel enthousiasme dient te reageren. De autonome ontwikkeling, de mate van binding met de stad is namelijk wel te beïnvloeden. In de aanzet van de raadsleden wordt o.a. de afwezigheid van één loket voor het aanspreken van de stad als knelpunt gesignaleerd. Oplossing van zo'n knelpunt kan een positieve bijdrage leveren aan het vestigingsklimaat.

Filmcoördinator

Producenten die in Amsterdam willen filmen, doen veelvuldig een beroep op de te onderscheiden gemeentelijke diensten voor het verlenen van vergunningen en voor het verkrijgen van medewerking tijdens de draaidagen. Vooral het verkrijgen van de benodigde vergunningen en de bestuurlijke opdeling van de stad lijken bij de voorbereiding van de filmopnamen niet makkelijk te nemen horden. Per stadsdeel en per dienst wordt schijnbaar ander beleid gevoerd. Voor zover medewerking wordt verkregen wordt daarvoor altijd gefactureerd, terwijl de relatie tussen de verleende dienst en het in rekening gebrachte niet direct duidelijk wordt.

¹² Commissie van de Europese Gemeenschappen, Groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid; naar de 21^e eeuw; wegen en uitdagingen; (Witboek Delors)

¹³ "Investeringsfaciliteit voor de Film"- Stichting FINE B.V.; Ministerie van Economische Zaken

¹⁴ Notitie van de raadsleden Arda, Hemmes, Sweet en Huffnagel, getiteld: De mediasector goed bekeken, aanzet tot een gemeentelijke aanpak – Gemeentebld 1999/8318

De belangrijkste knelpunten waarmee filmers bij het werken in Amsterdam worden geconfronteerd, kunnen worden weggenomen door de realisatie van één aanspreekpunt voor binnen- en buitenlandse filmproducten: een *filmcoördinator*. De filmcoördinator heeft als belangrijkste taak gids te zijn langs ambtelijke loketten van de centrale stad en van de deelraden. Daarom dient de coördinator zich ook een positie te verwerven in de stadsdelen. Met behulp van de stadsdeelbesturen zou uniformiteit in en daarmee versimpeling van de te onderscheiden aanvraagprocedures en van de per stadsdeel wisselende criteria dienen te worden bereikt.

Bij de toekenning van verantwoordelijkheid aan de coördinator zou de toegevoegde waarde leidraad dienen te zijn. De coördinator hoeft niet zelf bevoegd te zijn vergunningen voor filmopnamen en voor al hetgeen die opnamen mogelijk moet maken te verlenen, de vergunningverlening is immers al een verantwoordelijkheid die aan anderen is gedelegeerd. Overname van reeds bestaande taken voegt in beginsel weinig toe. Wel kan hij/zij de afgifte van vergunningen bespoedigen door de aanvragen te coördineren en de voortgang van de behandeling van de aanvragen te bewaken. De coördinator zou, op basis van gedurende enige tijd opgedane ervaring, op termijn ook overlast voor de bewoners en bedrijven in de bij filmmakers meest favoriete wijken kunnen beperken door het aanreiken van suggesties voor alternatieve locaties en oplossingen voor parkeer- en andere problemen. Met name voor de low- en no-budget films van jonge filmmakers en van de studenten van de Film en Televisie Academie en de Rietveldacademie drukken de lasten van het filmen in de stad zwaar. Voor zover door gemeentelijke diensten kosten in rekening worden gebracht, zou als uitgangspunt moeten gelden dat de tarieven de feitelijke kosten niet overschrijden. Ook hier zou de coördinator een intermediaire rol kunnen vervullen.

Dat kosten in rekening worden gebracht, is op zichzelf niet omstreden. Het is om die reden niet noodzakelijk dat de coördinator over een budget beschikt waaruit de aan de filmproducenten in rekening gebrachte kosten kunnen worden vergoed.

De coördinator is aanspreekpunt voor elke producent ongeacht het al dan niet kunstzinnige karakter van de filmproductie. De aanstelling is primair gebaseerd op het economisch belang dat de stad bij de film- en televisie industrie heeft. Ten behoeve van de betrokkenen treedt de coördinator op als ambtelijk verkeersleider en niet als artistiek entrepreneur. Met de aanstelling van de coördinator (bij voorkeur bij Economische Zaken) wordt een belofte ingelost die reeds eerder door de wethouder voor Economische Zaken aan vertegenwoordigers van de filmsector is gedaan.

Industriepolitiek en concurrentie

Financiering van films is voornamelijk een rijksaangelegenheid. Bij de financiering spelen zeker niet alleen noties van kunstbeleid een rol. De oprichting van FINE b.v. (ter stimulering van private filmfinanciering) die door het ministerie van Economische Zaken mogelijk is gemaakt en door belastingmaatregelen wordt ondersteund, is primair het gevolg van industriepolitiek. Nu al blijkt dat die politiek bijdraagt aan een groei van films die in Nederland zullen worden gefinancierd en naar verwachting tenminste deels ook in Nederland zullen worden geproduceerd. Daarbij speelt het geen rol of de film in Appingedam of Maastricht wordt gedraaid. Er is immers sprake van *nationale* industriepolitiek. Desondanks is niet alleen op het niveau van landen sprake van concurrentie op het gebied van de film. Die concurrentie is niet pas ontstaan met de recente stedenstrijd rond het Instituut voor de Beeldcultuur / Filmmuseum.

Door het verstrekken van "leningen" (de facto garantiesubsidies) wordt door het Rotterdams Fonds voor de Film en audiovisuele media productievolume aan de rest van het land, in het bijzonder aan Amsterdam, onttrokken. Zo wist het binnen de economische portefeuille gefinancierde Rotterdamse fonds in één kwartaal door het verstrekken van leningen ten bedrage van 1,45 miljoen gulden bijna 3,3 miljoen gulden aan bestedingen in de audiovisuele industrie in de Rotterdamse regio te genereren. Voor iedere gulden die producenten ontvangen dient tenminste een daalder in de regio te worden uitgegeven. In de praktijk blijkt de multiplier 2,25 te zijn. Het fonds dat sinds kort jaarlijks vier miljoen gulden te besteden heeft stimuleert derhalve besteding die in de buurt van de tien miljoen gulden geraken.

Jordaan Film, Argus Film en M&B Film2, allen Amsterdamse producenten laten dit kwartaal, daartoe door leningen gestimuleerd, hun decor in de havenstad bouwen, huren er hun apparatuur en nemen er diensten af op het gebied van *casting*, *make-up* en *special effects*. Het Amsterdamse Egmond Film doet dat voor een productie die zich afspeelt op de Zeedijk, de echte wel te verstaan. Weer andere productiemaatschappijen laten de komende maanden hun producties in Rotterdam afwerken. Voor de bovengenoemde producties wordt – uiteindelijk - ten laste van de portefeuille Economische Zaken ruim zes ton beschikbaar gesteld, waar tegenover bestedingen zullen staan ten bedrage van ongeveer 1,4 miljoen gulden¹⁵.

Onduidelijk is in welke mate deze bestedingen nieuwe werkgelegenheid creëren die aan Amsterdam wordt onttrokken. Er bestaat vooralsnog geen zicht op de omvang van de trek van facilitaire bedrijven van Amsterdam naar Rotterdam. Enerzijds zijn er geen aanwijzingen om direct bezorgd te zijn. Anderzijds is werkgelegenheidsbeleid niet het domein van de Kunstraad. Met het bovenstaande wordt slechts beoogd te signaleren. Commerciële en niet commerciële producties zijn in de film- en televisiesector zeer met elkaar verweven. De infrastructuur garandeert diensten aan de gehele industrie. Uit oogpunt van kunstbeleid is slechts relevant dat het totale volume aan productie in Amsterdam toereikend blijft om de productie- en facilitaire bedrijven blijvend aan de stad te binden. Het gemeentebestuur zou niet moeten schromen om in geval van leegloop naar de regio daarop een passend antwoord te geven.

¹⁵ bron: "Nieuwsbrief nummer 6, augustus 1999" – Rotterdams Fonds voor de Film en audiovisuele media